

Москалюк Н. Б.

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри безпеки та
правоохоронної діяльності
Західноукраїнського національного університету

АУДИТ ЯК БАГАТОЦІЛЬОВИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІНСЬКОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Суспільні трансформації, що відбуваються в умовах глобалізації, цифровізації, економічної нестабільності та воєнних викликів, суттєво ускладнюють процеси управління організаціями як у публічному, так і в приватному секторі. Зміна пріоритетів розвитку, зростання рівня невизначеності та посилення впливу зовнішнього середовища актуалізують потребу в інструментах управлінського аналізу, здатних забезпечити комплексне оцінювання діяльності суб'єктів господарювання. За таких умов аудит дедалі частіше виходить за межі вузького контролю фінансової звітності та набуває багатоцільового характеру.

Важливість аудиту в процесі суспільних трансформацій зумовлена необхідністю отримання об'єктивної, достовірної та релевантної інформації для прийняття управлінських рішень. Традиційні підходи до оцінювання результатів діяльності організацій, орієнтовані переважно на фінансові показники, виявляються недостатніми в умовах зростання складності управлінських процесів. Аудит у цьому контексті розглядається як інструмент, що поєднує контрольну, аналітичну та інформаційну функції, сприяючи підвищенню якості управління.

Багатоцільовий характер аудиту проявляється насамперед у розширенні спектра його завдань. Окрім перевірки дотримання нормативних вимог та достовірності облікової інформації, аудит виконує функцію глибокого аналізу управлінських процесів, ефективності використання ресурсів, рівня ризиків та

внутрішніх резервів розвитку організацій. Це дозволяє розглядати аудит як складову системи управлінського аналізу, що забезпечує керівництво аналітичною інформацією для стратегічного та оперативного планування.

У сучасних умовах аудит дедалі частіше інтегрується з управлінським аналізом, утворюючи єдине інформаційно-аналітичне поле для прийняття рішень. Така інтеграція зумовлює зміну підходів до трактування ролі аудитора, який виступає не лише контролером, а й аналітичним партнером менеджменту. Водночас це не нівелює незалежність аудиту, а, навпаки, підвищує його значущість у системі управління, оскільки результати аудиторських процедур використовуються для оцінювання альтернатив управлінських рішень та прогнозування наслідків їх реалізації.

Особливе значення багатоцільовий аудит набуває в умовах кризових явищ та суспільних зрушень, коли зростає потреба в оперативній і всебічній оцінці стану організацій. Аудиторська інформація в таких умовах слугує основою для виявлення слабких місць у системі управління, визначення критичних ризиків та формування заходів щодо їх мінімізації. Таким чином, аудит виконує не лише ретроспективну, а й перспективну функцію, орієнтовану на підтримку управлінських рішень у динамічному середовищі.

З огляду на це, аудит доцільно розглядати як багатоцільовий інструмент управлінського аналізу, здатний адаптуватися до змін суспільного середовища та забезпечувати інформаційну підтримку процесів управління в умовах трансформацій. Саме такий підхід створює підґрунтя для подальшого осмислення функціональної багатовимірності аудиту та його ролі в системі сучасного менеджменту.

Розкриття багатоцільового характеру аудиту вимагає уточнення його функціонального наповнення в системі управлінського аналізу. У сучасних умовах аудит виконує не лише контрольну функцію, пов'язану з перевіркою достовірності інформації та дотримання встановлених вимог, а й аналітичну, інформаційну та превентивну функції. Сукупна реалізація цих функцій

забезпечує комплексне бачення стану організації та створює умови для обґрунтованого прийняття управлінських рішень.

Аналітична функція аудиту проявляється в поглибленому дослідженні причинно-наслідкових зв'язків між управлінськими рішеннями та результатами діяльності організації. Аудиторські процедури дозволяють не лише фіксувати відхилення, а й аналізувати фактори, що їх зумовлюють, оцінювати ефективність використання ресурсів і виявляти внутрішні резерви розвитку. У цьому аспекті аудит доповнює традиційні інструменти управлінського аналізу, розширюючи їх інформаційну базу та підвищуючи якість аналітичних висновків.

Інформаційна функція аудиту полягає у формуванні достовірної та систематизованої інформації для різних рівнів управління. В умовах суспільних трансформацій, коли управлінські рішення приймаються в ситуації обмеженого часу та підвищеної невизначеності, роль такої інформації суттєво зростає. Аудит забезпечує менеджмент релевантними даними щодо стану внутрішніх процесів, рівня ризиків і відповідності діяльності організації визначеним цілям, що сприяє підвищенню обґрунтованості управлінських рішень.

Превентивна функція аудиту набуває особливої актуальності в період суспільних змін і кризових явищ. Завдяки своєчасному виявленню потенційних загроз і проблем аудит створює передумови для попередження негативних наслідків управлінських помилок. У цьому контексті аудит виступає інструментом раннього реагування, який дозволяє менеджменту не лише усувати вже наявні порушення, а й запобігати їх виникненню в майбутньому.

Багатоцільовий характер аудиту також зумовлює його тісний зв'язок із процесами стратегічного управління. Результати аудиторських процедур можуть використовуватися для оцінювання досягнення стратегічних цілей, коригування стратегічних пріоритетів і формування альтернативних сценаріїв розвитку організації. Це підсилює роль аудиту як елемента інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічних управлінських рішень в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

З огляду на зазначене, багатоцільовий характер аудиту зумовлює необхідність його системного осмислення як складової управлінської інфраструктури організації. У сучасних умовах аудит перестає бути автономною функцією контролю та дедалі більше інтегрується в процеси планування, аналізу та оцінювання результативності управлінських рішень. Це вимагає переорієнтації підходів до організації аудиторської діяльності, підвищення аналітичної складової аудиторських процедур та розширення кола інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень. Відповідно, ефективність аудиту все частіше визначається не лише точністю виявлення порушень, а й здатністю формувати аналітичні висновки, релевантні для стратегічного та оперативного управління в умовах суспільних змін.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що в умовах суспільних трансформацій аудит набуває ознак багатоцільового інструменту управлінського аналізу, який поєднує контрольні, аналітичні, інформаційні та превентивні функції. Такий підхід дозволяє розглядати аудит не як ізольовану процедуру перевірки, а як важливу складову сучасної системи менеджменту, спрямовану на підвищення ефективності управління та адаптивності організацій до змін зовнішнього середовища.

Список використаних джерел

1. Кононенко Л. В., Назарова Г. Б., Савченко В.М. Організація обліку та аудиту у контексті використання новітніх цифрових технологій: сучасний стан, проблеми та перспективи. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2025. № 18. URL: https://reicst.com.ua/pmt/issue/view/issue_18_2025
2. Панасюк В. Цифровізація вітчизняного аудиту: тренди і перспективи. *Інфраструктура ринку*. 2021. № 52. С. 190-194.
3. Бурлан С. А., Прокопович Л. Б. Аудит у сучасному інформаційному середовищі. *Ефективна економіка*. 2023. № 1. URL: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.1.17>